

Ženski sud – feministički pristup pravdi

Izveštaj o dosadašnjim aktivnostima

Januar - decembar 2011.

Kvantitativni izveštaj

Kratak istorijat inicijative o organizovanju Ženskog suda na prostoru bivše Jugoslavije

Inicijativa o ŽS postoji već više od deset godina, a 2000. godine u Sarajevu pokrenuta je od strane Žarane Papić, filozofkinje i članice mirovnog pokreta iz Beograda, uz podršku Korin Kumar koja je već imala značajna iskustva u formiranju ŽS. Inicijativa je izazvala veliko interesovanje i dovela do učešća svedokinja i aktivistkinja iz BiH na ŽS u Kejptaunu 2001.godine. Na žalost, 2002. godine Žarana Papić je umrla, ali su aktivistkinje koje sada čine bazu i kontinuitet Inicijativnog odbora učestvovala na brojnim međunarodnim inicijativama za pravdu: Ženskim sudovima, Permanentnom tribunalu naroda, organizovale mnoge konferencije za mir i pravdu u svojim državama.

Žene u crnom iz Beograda su nakon smrti S. Miloševića i činjenice da nije kažnjen u Haškom tribunalu, ponovo pokrenule inicijativu o Narodnom ženskom tribunalu za zločine protiv mira, ali je to imalo neformalni karakter.

Od 2008. do 2010. godine aktivistkinje koje su od samog početka u inicijativi (Staša Zajović, Nuna Zvizdić i Biljana Kašić) organizovale su neformalne radne sastanke i odlučile da ponovo pokrenu inicijativu, kao i da uključe aktivistkinje iz drugih država.

U Sarajevu (od 14. do 16. oktobra) održan je međunarodna pripremna radionica za Ženski sud na Balkanu– pravda sa izlječenjem („Court of Women for the Balkans: Justice and Healing“) na kojoj se razgovaralo o značaju i iskustvima ŽS i kreiranju novih koncepta pravde.

Radionicu su organizovale Žene ženama iz Sarajeva, uz učešće članica Inicijativnog odbora ŽS, kao i organizatorke ŽS iz više zemalja: Tunisa, Indije, Meksika, Južne Afrike, Iraka, Kambodže. Takođe je održana (16. oktobra) javna tribina „Ženski sud – pravda sa izlječenjem“ kojoj su, pored učesnica radionica, prisustvovala žene iz cele Bosne i Hercegovine, koje su oduševljeno prihvatile ideju o Ženskom sudu.

U decembru iste godine (24. i 25. 12. 2010.), u Prištini je imenovana inicijativa – Inicijativa za Ženski sud na prostoru bivše Jugoslavije, dogovorene su zajedničke aktivnosti i odlučeno da su Žene u crnom, Beograd nositeljke programskih aktivnosti i koordiniraju aktivnosti sa organizacijama iz Inicijativnog odbora.

Članice Inicijativnog odbora su organizacije: ”Ženske studije” i ”Žene u crnom”, Beograd(Srbija), ”Žene ženama”, Sarajevo (BiH), ”Centar za ženske studije” i ”Centar za žene žrtve rata”, Zagreb (Hrvatska), ”Anima- Centar za žensko i mirovno obrazovanje”, Kotor (Crna Gora) i ”Ženska mreža Kosova”, Priština (Kosovo).

Važno je napomenuti da se tokom 2011. godine 104 organizacije civilnog društva (među njima najveći broj su ženske grupe) sa prostora cele bivše Jugoslavije uključilo u

aktivnosti na organizovanju Ženskog suda za bivšu Jugoslaviju. Precizan spisak organizacija civilnog društva koje su se uključile u aktivnosti prilažemo u **Aneksu 1**.

Podsećamo da su u prethodnom izveštaju (april 2011.) Žene u crnom su uradile pregled dotadašnjih aktivnosti i taj izveštaj je prezentovan na radnom sastanku u Tivtu, Crna Gora, održanom 18.- 20. aprila 2011. godine. Na pomenutom radnom sastanku su učestvovala članice Inicijativnog odbora: Mreža Žena u crnom (Srbije), „Anima“ (Crna Gora), „Ženske studije“ (Srbija), „Centar za žene žrtve rata“ i „Centar za ženske studije“ (Hrvatska), „Ženska mreža Kosova/KWN“ (Kosovo) i „Žene ženama“ (BiH), kao i predstavnice međunarodnih organizacija: UN Women i Kvinna till Kvinna. Na sastanku je bilo reči o dosadašnjem procesu rada na organizovanju rada na organizovanju Ženskog suda: edukativnim aktivnostima, iskustvima na terenu, izazovima i ostalim pitanjima u vezi sa Ženskim sudom.

Kao što nam je poznato, suočile smo se sa nedostatkom podrške od strane UN Women. Zahvaljujući uzajamnoj podršci članica Inicijativnog odbora odlučile smo da nastavimo sa planiranim aktivnostima. Takođe smo se obratile za pomoć feminističkim fondacijama Rekonstrukcija Ženski fond/RŽF iz Beograda, Global Fund for Women, Mama Cash i Urgent Action Fund, koje su nam pružile finansijsku pomoć, u skladu sa svojim mogućnostima. Budući da su Žene u crnom jedne od pokretačica RŽF, i da stoga nemamo pravo na dobijanje finansijske pomoći, ista je dodeljena lokalnim ženskim organizacijama, što će se videti i iz finansijskog izveštaja. Takođe je organizacija Kvinna till Kvinna izašla u susret i odobrila grant za deo aktivnosti. Ovom prilikom želimo da podsetimo da nam je turistička agencija Miross iz Beograda (sa kojom saradjujemo od samog početka našeg rada) pružila nesebičnu i bezrezervnu podršku i pomoć, jer bez toga ne bismo mogle da realizujemo zakazane aktivnosti. Naime, agencija Miross je snosila troškove dela edukativnih seminara u Kotoru (Crna Gora) i Jezerčici (Hrvatska), solidarno priskočivši u pomoć, a tek kasnije, po dobijanju grantova, Žene u crnom su vratile pozajmljena sredstva. I ovaj primer solidarnosti pokazuje značaj negovanja dobrih prijateljskih odnosa poverenja i prijateljstva koje Žene u crnom razvijaju.

O visini sredstava, datumima dobijanja pomoći, kao i načinu trošenja sredstava upoznaćemo vas u finansijskom izveštaju, koju ćemo prilažiti u **Aneksu 2**.

Pregled realizovanih aktivnosti - Ženski sud na prostoru bivše Jugoslavije

I Regionalni edukativni seminari „Ženski sud – feministički pristup pravdi“

Žene u crnom se, kao nositeljke programskih aktivnosti na organizovanju Ženskog suda, dogovaraju i koordinišu aktivnosti sa organizacijama koje čine Inicijativni odbor.

Edukativni seminari se sastoje od radionica, predavanja, video prezentacija i dokumentarnih i igranih filmova. Ovi trodnevni seminari imaju interaktivni i interdisciplinarni karakter, uz jednako vrednovanje aktivističkog iskustva i akademskog znanja. U **Aneksu 3** naveden je program edukativnih seminara.

U skladu sa feminističkim pristupom pravdi i kreiranjem novih modela pravde, „Žene u crnom“ su tokom 2011. godine, uz podršku partnerskih organizacija koje čine Inicijativni odbor, organizovale deset (10) regionalnih seminara:

Banja Vrujci, pored Beograda, 19.- 20. februara 2011. godine; ogledni seminar uz prisustvo aktivistkinja Mreže Žena u crnom i nekih članica Inicijativnog odbora (33 osobe);

Sijarinska banja (Južna Srbija), 8.-10. april: prvi regionalni seminar, namenjen aktivistkinjama iz južne Srbije. Učestvovala su 42 žene iz 9 gradova Srbije i 5 žena iz Skoplja, Makedonija;

Kotor, Crna Gora, 27.- 29. maj: u organizaciji ŽuC-a i partnerske organizacije „Anima“ iz Kotora, uz učešće 27 aktivistkinja iz 9 gradova;

Bečej, Vojvodina, 17.- 19. jun: učestvovalo 33 žena iz 10 gradova;

Pirot (Stara planina), jugoistočna Srbija, 24. – 26. jun: učestvovalo 23 žena iz 7 gradova;

Stubičke toplice, blizu Zagreba (Hrvatska), 1.- 3. jul: u organizaciji ŽuC-a i partnerskih organizacija iz Hrvatske („Centar za žene žrtve rata“ i „Centar za ženske studije“), učestvovalo 36 žena iz 11 gradova;

Mostar, BiH, 16.-18. septembar: seminar u organizaciji „Žena u crnom“ i „Žene ženama“ u Mostaru/Bosna i Hercegovina. Na seminaru je učestvovalo 71 žena iz 16 gradova;

Vrnjačka banja, 28-30.oktobar: na seminaru je učestvovalo 50 žena iz 9 gradova Srbije, Crne Gore, Švedske;

Veles, Makedonija, 15. i 16. novembar: u organizaciji ŽuC Beograd i „Nacionalnog saveta za rodnu ravnopravnost“ – na seminaru su učestvovala 32 aktivistkinje i to iz Makedonije i sa Kosova iz 10 gradova;

Lukavac (kod Tuzle), BiH, 11. i 12. decembar: u organizaciji ŽuC-a Beograd i „Udruženja žene Srebrenice“ iz Tuzle; pored 8 aktivistkinja Mreže ŽuC Srbije, učestvovala su 38 žene iz 10 gradova BiH.

Ukupan broj učesnica na seminarima je **382** iz **100** gradova sa teritorije bivše Jugoslavije.

Gore navedene aktivnosti koordinirao radni tim: Daša Duhaček, Ivana Vitas, Ljupka Kovačević, Nataša Lambić, Nevena Kostić, Marija Perković, Marijana Stojčić i Staša Zajović.

Logistiku su u ime ŽuC Beograda koordinirala Ljiljana Radovanović, uz podršku Melanije Lojpur, Saše Kovačević, Miloša Uroševića, Gorana Lazina, Zinaide Marjanović, Nataše Milanović, Ume Manojlović, Danica Pupovac i druge/i. U ovoj aktivnosti učestvovalo je više od **10** osoba.

U pripremi svakog od održanih seminara u Srbiji učestvovalo je **10** aktivistkinja lokalnih partnerskih organizacija: Ivana Ristić (Žene za mir, Leskovac), Danica Jovanović i Sanja Nešić (Ženska romska mreža Banata, Novi Bečej), Nada Dabić (Esperanca, Novi Sad), Anelija Najdenov i Gordana Simonović (Nezavisni ženski centar, Dimitrovgrad), Jelena Memet i Slavica Stanojlović (Peščanik, Kruševac) i Dragica Pavlov Krstić (Žene juga, Pirot).

U pripremi regionalnih seminara, učestvovalo je **13** aktivistkinja - Ervina Dabižinović i Ljupka Kovačević (Anima, Kotor), Nela Pamuković i Adriana Bego (Centar za žene žrtve rata, Zagreb) i Sandra Prlenda (Centar za ženske studije, Zagreb), Memnuna Zvizdić i Indira Mujić (Žene ženama, Sarajevo) i Savka Todorovska i Dragana Drudevska (SOZM, Skoplje) i Igballe Rogova (Ženska mreža Kosova, Priština) i Nura Begović, Hajra Ćatić i Ramiz Berbić (Žene Srebrenice, Tuzla).

Ukupno je u organizovanju i koordinaciji seminara učestvovalo najmanje 33 osobe.

II Obuke za Javne prezentacije Inicijative za organizovanje Ženskog suda na prostoru bivše Jugoslavije

U skladu sa feminističkim principima rada, tj. jednakoj važnosti procesa rada i ostvarenja cilja (održavanja Ženskog suda), već na početku edukativnih aktivnosti/regionalnih seminara „Žene u crnom“ su predložile niz drugih aktivnosti.

Konsultacije/obuke o procesu rada na organizovanju Ženskog suda održane su za aktivistkinje/učesnice edukativnih seminara Ženski sud-feministički pristup pravdi. Učesnice pomenutih seminara su se prijavile i preuzele odgovornost za organizovanje određenih segmenata prema afinitetu odabirale aktivnosti u kojima žele da učestvuju:

Javne prezentacije (Inicijative za organizovanje Ženskog suda na prostoru bivše Jugoslavije);

Projekcije dokumentarnih filmova o iskustvima Ženskih sudova na međunarodnom nivou;

Projekcije dokumentarnih filmova o iskustvima ženskih grupa i mreža u vezi sa feminističkim pristupom pravdi.

Obuka se vrši u cilju upoznavanja javnosti, pre svega u lokalnim sredinama, sa pojmom i sadržajem ŽS i uopšte feminističkog koncepta pravde, uključivanjem što većeg broja žena (ali i muškaraca) u proces priprema ŽS, stvaranjem grupa za podršku organizovanju i održavanju ŽS, itd.

Do sada je održano deset (10) konsultacija/obuka, koje su održale „Žene u crnom“ iz Beograda, sem u slučaju Kotora, gde su Obuku organizovale aktivistkinje „Anime“:

16. jula, Leskovac, južna Srbija: 22 aktivistkinje iz Leskovca, Vlasotinca, Pirota, Surdulice, Zaječara i Lebana.

15. oktobar, Kotor, Crna Gora: u organizaciji „Anime“, učestovale aktivistkinje iz sledećih gradova: Ulcinja, Podgorice, Bijelog Polja, Pljevalja, Nikšića, Cetinja, Budve, Tivta, Kotora i Herceg Novog).

22. oktobar, Zagreb, Hrvatska: u prostorijama „Ženskih studija“, učestvovalo 20 žena iz 6 gradova (Zagreb, Pakrac, Slavonski Brod, Korenica, Vukovar, Poreč)

1. novembar, Novi Sad, Vojvodina: u prostorijama „Art klinike“, učestvovalo 9 žena iz 3 grada (Novi Sad, Novi Bečej, Sombor)

3. novembar, Sarajevo, Bosna i Hercegovina: obuka je održana u Kući ljudskih prava, učestvovalo 22 žene, iz 6 gradova (Tuzla, Bijeljina, Sarajevo, Bratunac, Zenica, Srebrenica)

16. novembar, Veles, Makedonija: obuka je održana u hotelu „Romantik“ učestvovalo je 25 žena iz 4 grada Makedonije (Skopje, Veles, Sveti Nikola, Kumanovo) i 7 žena iz 2 grada na Kosovu (Đakovica, Priština)

20. novembar, Zagreb: obuka je održana u prostorijama „Centra za žene žrtve rata“, učestvovalo je 20 žena iz 8 gradova (Zagreb, Pakrac, Knin, Zadar, Slavonski Brod, Poreč, Korenica)

10. decembar, Beograd, centralna Srbija: obuka je održana u prostorijama „Žena u crnom“, učestvovalo je 9 osoba iz 5 gradova (Boljevac, Prijepolje, Kraljevo, Kragujevac, Beograd)

12. decembar, Lukavac (kod Tuzle), BiH: u organizaciji ŽuC-a Beograd i „Udruženja žene Srebrenice“ iz Tuzle; pored 8 aktivistkinja Mreže ŽuC Srbije, učestvovale su 38 žene iz 9 gradova iz BiH i 1 iz Crne Gore (Tuzla, Bratunac, Srebrenica, Potočari, Milići, Vlasenica, Bajramovići, Lukavac, Bihać i Pljevlja) .

16. decembar, Niš, jugoistočna Srbija: u prostorijama „Alternativnog kulturnog centra/AKC“ održana je obuka za 13 žena iz 4 grada (Niš. Leskovac, Kruševac, Doljevac)

U ovom procesu učestvovalo je **205** žena iz 64 grada svih zemalja bivše Jugoslavije a ŽuC je pripremio celokupni materijal (štampani, video, itd.) na bhs jezicima, albanskom i makedonskom jeziku.

Obuke za Javne prezentacije su, u navedenim zemljama, vodile Ervina Dabižinović, Ivana Vitas, Ljupka Kovačević, Nevena Kostić, Marija Perković i Staša Zajović. (6) U logistici je, za Srbiju, učestvovalo **8** osoba (Ljiljana Radovanović, Uma Manojlović, Nevena Kostić, Ivana Ristić, Emilija Drobnjak, Nada Dabić, Suzana Arizanović i Eva Dinić). U Hrvatskoj su organizovale Nela Pamuković i Adriana Bego, u Bosni i Hercegovini Berina Džemajlović, Vedrana Frasto, Memnuna Zvizdić, Nura Begović, Hajra Ćatić i Ramiz Berbić, u Makedoniji Savka Todorovska i Dragana Drudevaska i u Crnoj Gori Ervina Dabižanović i Ljupka Kovačević. (12) .

Ukupno je u organizaciji i realizaciji obuka za Javne prezentacije učestvovalo 26 žena.

III Javne prezentacije/JP Inicijative za organizovanje Ženskog suda na prostoru bivše Jugoslavije

Javne prezentacije/JP Inicijative za organizovanje Ženskog suda **predstavljaju sastavni deo istraživačko-aktivističkog procesa** radi prikupljanja informacija, predloga, sugestija, u vezi sa pojmom i vizijom pravde i odabirom tema na Ženskom sudu.

Crna Gora:

Bijelo Polje, 11. juna, 9 osoba

Kotor, 18. juna, 10 osoba

Plav, 30. jula, 14 osoba

Ulcinj, 27. oktobra, 17 osoba

Berane, 4. novembra, 21 osoba

Bijelo Polje, 4. novembra, 32 osoba

Podgorica, 9. novembra, 13 osoba

Pljevlja, 10. novembra, 33 osobe

Budva, 17. novembra, 10 osoba

Nikšić, 24. novembra, 16 osoba

Cetinje, 5. decembar, 11 osoba

Kotor, 29. novembra, 13 osoba

U organizaciji Anime organizovano je dvanaest (12) Javnih prezentacija, u **11** gradova, sve navedene Javne prezentacije organizovala je Anima, uz podršku lokalnih ženskih organizacija, a Javne prezentacije su uglavnom održane u javnim prostorima (lokalni centri za kulturu, zgrade opština, prostorije nevladinih organizacija...); na prezentacijama je učestvovalo **199 osoba** (167 žena i 32 muškarca). U organizovanju i realizaciji prezentacija u Crnoj Gori učestvovala su **22** aktivistkinje.

Bosna i Hercegovina:

Đulići, Bosna i Hercegovina, 12. april: U prostorijama udruženja žrtava, u organizaciji „Žena u crnom“. Prezentaciji je prisustvovalo više od **30** žena iz Đulića, Klise, Šetića i drugih sela u okolini Zvornika. Prezentaciju su koordinisale Marija Perković, Nataša Lambić, Staša Zajović, dok su se logistikom bavile Ljiljana Radovanović, Suvada Selimović i Uma Manojlović.

Sarajevo, 6. decembar: U organizaciji „Žene ženama“ JP je održana u biblioteci Centra ljudskih prava, a učestvovalo je **13** žena. Prezentaciju su koordinisale Memnuna Zvizdić, Snježana Šušnjar i Valentina Pelizzer.

Sarajevo, 15. decembar: Prezentaciji je prisustvovalo **14** žena. Prezentaciju su organizovale, u prostorijama organizacije „Catholic Relief Services“, Berina Džemailović i Vedrana Frasto, u ime organizacije „Cure“ iz Sarajeva.

Tuzla, 21. decembar: Prezentaciji je prisustvovalo **14** žena. Prezentaciju su organizovale Mira Vilušić i Jasminka Jukić, u ime organizacije „Horizonti“ iz Tuzle.

Zenica, 21. decembar: Prezentaciji je prisustvovalo **18** žena. Prezentaciju su u Ženskom kafiću „Veranda“ organizovale Duška Andrić Ružičić i Meliha Sendić, u ime organizacija „Infoteka Medica“ i „Centar za pravnu pomoć ženama“ iz Zenice.

Vogošća, 23. decembar: Prezentaciji je prisustvovalo **36** žena. U ime organizacije „Korak više“ prezentaciju su organizovale Besima Borić i Valentina Pelizzer.

Tešanj, 26.decembar: Presentaciji je prisustvovalo **15** žena. U organizaciji organizacije „Infoteka Medica“ i „Centar za pravnu pomoć ženama,, Zenica, u motelu „Multisan“. Presentaciju su koordinisale Duška Andrić Ružičić i Meliha Sendić.

Bratunac, 27.decembar: Javnu presentaciju je organizovala Stanojka Tešić, iz organizacije "Forum žena Bratunac", u prostorijama ove organizacije. Učestvovalo je **15** žena.

Ukupno je organizovano **8** Javnih presentacija, u **8** gradova; na presentacijama je učestvovalo **167** žena. Takođe je važno navesti da su mnoge od održanih Javnih presentacija realizovane bez novčane nadoknade tako da je partnerska organizacija (»Žene ženama«) preusmerila dodeljena sredstva (za 2 JP) drugim grupama/NVO, tako da će se održati u narednom periodu. U organizovanju i realizaciji presentacija u Bosni i Hercegovini učestvovalo je **18** žena.

Srbija

6.april, Beograd: u prostorijama „DAH teatra“, u organizaciji Žena u crnom. Presentaciji je prisustvovalo **20** osoba, uglavnom aktivistkinja civilnog društva i umetnica.

15. jun, Beograd: u okviru festivala Dah teatra Prenosenje plamena – 20 godina rada Dah teatra organizovana je Javna presentacija projekcija filma o Ženskim sudovima i razgovor nakon toga; učestvovalo je **38** osoba, od toga devet (**9**) žena iz Bosne i Hercegovine, iz Udruženja žrtava iz regije Srebrenice, Zvornika i Bihaća. Žene u crnom su organizovale ovu posetu i razmenu.

7. decembar, Vlasotince: u prostorijama »SOS telefona« (lokalne organizatorke) učestvovalo **40** osoba, uglavnom mlađe generacije.

8. decembar, Leskovac: u zgradi »Centra za ekonomiku domaćinstva« u organizaciji ŽuC-a i »Žena za mir« iz Leskovca, učestvovalo **26** osoba

13.decembar, Beograd: Javna presentacija za polaznice/ke »Ženskih studija« iz Beograda, učestvovalo **25** osoba.

15. decembar, Pirot: Javna presentacija u hotelu »Sin –Kom«, u organizaciji »Žena juga«, u kojoj je učestvovalo **20** osoba.

Pomenute Javne presentacije su držale aktivistkinje »Žena u crnom« iz Beograda, uz podršku pomenutih lokalnih organizacija iz Mreže Žena u crnom Srbije; u ovim Javnim presentacijama ukupno je učestvovalo **169** osoba.

Navedene Javne presentacije su vodile Ivana Vitas, Marija Perković, Marijana Stojčić, Miloš Urošević, Nataša Lambić, Nevena Kostić, Sabina Talović i Staša Zajović. Osobe zadužene za logistiku su bile Ljiljana Radovanović, Zinaida Marjanović i Uma Manojlović, iz lokalnih organizacija Ivana Ristić, Ana Jovanović i Mirjana Mijajlović (Leskovac), Svetlana Šarić i Ivana Gorunović (Vlastince), Slavica Stanojlović i Snežana Jakovljević i Jelena Memet (Kruševac), Anelija Najdenov (Dimitrovgrad), Dragica Pavlov Krstić i Marija Pejčić (Pirot). Ukupno je u ovoj aktivnosti u vezi sa JP učestvovalo **22** osobe.

Hrvatska

Slavonski Brod, 9. decembra: u organizaciji »Udruga Brod«, u zgradi županije u Slavskom brodu, prisustvovalo 12 osoba (članice gradskog i županijskog povjerenstva za ravnopravnost spolova i članice "Udruga Brod").

Zagreb, 8. decembra: u organizaciji »Centra za mirovne studije«, uz prisustvo 25 studentica i studenata.

Split, 12. decembra: u organizaciji NVO »Domina« i »Ženska grupa Split«, učestvovalo 11 žena.

Učestvovalo je 48 žena. Organizacijom i koordinacijom gore navedenih aktivnosti bavile su se: Nela Pamuković, Mirjana Kučer, Gordana Matanović, Duška Pribičević Gleb, Adriana Bego (5).

Diskusioni kružoci - Valja napomenuti da je većina Javnih prezentacija u Hrvatskoj zakazana za januar 2012. godine. Budući da su polaznice obuke/konsultacije izrazile potrebu da se nastavi rad na određenim pitanjima, tokom decembra 2011. godine održano je u »Centru za žene žrtve rata« u Zagrebu više radnih sastanaka – diskusionih kružoka u vezi sa pitanjima odgovornosti sa feminističkog stanovišta. Žene u crnom iz Beograda, kao organizatorke obuke/konsultacije za Javne prezentacije (održane u Zagrebu 22. oktobra i 20. novembra) su predložile određene teorijske tekstove/eseje, kao i seriju internih razgovora/diskusioh kružoka zbog kompleksnosti pitanja odgovornosti. Pomenuti diskusioh kružoci održani su u Zagrebu, u prostorijama »Centra za žene žrtve rata ROSA«: 5, 12. i 22. decembra i na njima su ukupno učestvovale 32 žene.

Organizacijom ove aktivnosti bavila se: Nela Pamuković, Adriana Bego, Paula Zore (3).

Takođe je važno navesti da su mnoge od održanih Javnih prezentacija realizovane bez novčane nadoknade tako da su neke lokalne grupe (npr. »Domina«) preusmerile dodeljena sredstva za održavanje JP na drugim mestima u narednom periodu.

Makedonija

Skoplje - dve

Kučevo – dve

Veles - dve

Delčevo – dve

Napomena: u izveštaku navodimo samo zbirni broj održanih JP jer do trenutka slanja izveštaja (28. 12. 2011. u 17:00h nismo dobile detaljnije podatke).

Kosovo

Aktivistkinje "Mreže žena Kosova" su na seminaru u Velesu odlučile da će sa radom na javnim prezentacijama o Ženskom sudu za bivšu Jugoslaviju početi u februaru 2012.

godine, konsultativnim sastankom čitave mreže, na kom će svojim aktivistkinjama predstaviti ideju i tok procesa.

Slovenija

Planirano je da se Javna prezentacija održi u januaru 2012. godine u Ljubljani.

Ukupno je u pet zemalja bivše Jugoslavije održano 37 Javnih prezentacija i 3 diskusiona kružoka.

IV Dokumentarni filmovi o feminističkom pristupu pravdi - o Ženskim sudovima i tribunalima - Grupa za video aktivizam

Žene u crnom su, tokom 2010. godine stvorile grupu video aktivistkinja i aktivista, koja se osposobila za snimanje, montažu, digitalizaciju i postavljanje na internet video i audio materijala koji je prikupljen tokom redovnih aktivnosti ŽuC, da bi on, u formi kratkih filmova, postao dostupan široj javnosti. Grupa za video aktivizam (Nataša Lambić, Marija Vidić, Marija Arandelović, Zinaida Marjanović, Goran Lazin) radila je, uz neprekidno savetovanje sa ostalim aktivistkinjama i aktivistima, **na pripremi dokumentarnih filmova o feminističkom pristupu pravdi**, koji će se prikazivati na seminarima, javnim prezentacijama i prezentacijama filmova, čiji je cilj širenje informacija i znanja o ovoj temi. U procesu rada, svojim umetničkim sugestijama pomogli su nam performerka i istoričarka umetnosti Ana Vilenica i dizajner Đorđe Balmazović i više od 20 aktivistkinja Žena u crnom Beograd.

Titlovale/i su: Marija Vidić, Nenad Dimitrijević i Zinaida Marjanović. (3)

Prevodile/i su: Ana Marjanović, Igballe Rogova, Melanija Lojpur, Milovan Pisarri, Nataša Lambić, Noemie Duhault, Savka Todorovska, Staša Zajović, Saša Kovačević, Stanislava Lazarević i Yolanda Roullier. (11) U raznim aktivnostima u vezi sa proizvodnjom dokumentarnih ili igranih filmova, učestvovalo je više od 40 osoba.

U ovom periodu urađeni su sledeći filmovi u vezi sa ŽS:

A) O Ženskim sudovima i tribunalima

„Ženski sudovi“ (42 minuta), prikaz svedočenja i ekspertske analize sa održanih sudova u Bangaloreu (Indija), Najrobiju (Kenija) i Kejptaunu (Južnoafrička Republika).

„Ženski sudovi“ (32 minuta), prikaz svedočenja i ekspertske analize sa održanih sudova u Bangaloreu (Indija), Najrobiju (Kenija) i Kejptaunu (Južnoafrička Republika); film je titlovan: na albanskom, engleskom, makedonskom jeziku.

„Ženski međunarodni tribunal za ratne zločine“ (12 minuta), o Ženskom međunarodnom tribunalu za ratne zločine (održanom u Tokiju decembra 2000. godine).

„Ženski sudovi – pravda sa iscjeljenjem“ (12 minuta), održane u Sarajevu, u oktobru 2010. godine, u organizaciji „Žene ženama“.

“Majka Mejra Dautović – o razlikama između Ženskog suda i Haškog tribunala (11 minuta), 2011.

B) Dokumentarni i igrani filmovi o feminističkom pristupu pravdi

Pored gore navedenih, radna Grupa za video aktivizam „Žena u crnom” uradila je u ovom periodu prevod i titl 7 filmova. Kroz javne prezentacije filmova, širimo znanja o iskustvima žena protiv svih vidova patrijarhanog nasilja, Tako da smo sačinile smo odabir dokumentarnih i igranih filmova koji se bave srodnim temama. U prethodnom periodu, titlovale smo 7 filmova. Grupa za video aktivizam ŽuC-a je prevela sa engleskog i španskog jezika i titlovala 212 minuta dokumentarnog i igranog materijala.

Pronađite ime za to (21 min.), Kongo, dokumentarni film koji govori o zločinu masovnog silovanja žena u Kongu.

Nikad više (21 min.), Maroko, dokumentarni film govori o iskustvima žena političkih zatvorenica tokom diktature kralja Hasana II u Maroku i o Komisiji za istinu i pomirenje, koju je osnovao njegov sin, kralj Mohamed VI.

Zločin silovanja (21 min.), Mauritanija, dokumentarni film koji govori o zločinu silovanja žena u Mauritaniji, u ime običajnog prava i tradicije, kroz primenu brutalnog zločina zina/preljuba, u okviru šerijatskog/islamskog zakona.

Ubistvo iz časti (21 min.), Turska, dokumentarni film govori o zločinima počinjenim zbog običajnog prava, o ubistvima žena koje su, navodno, „okaljale čast i obraz porodice“.

Bekstvo u poslednji čas (21 min.), Nepal, dokumentarni film govori o trgovini ženama iz Nepala u Indiju.

Femicid u Huarezu (12 min.), Meksiko, dokumentarni film govori o ubijanju žena/femicidu u gradu Huarezu, na granici SAD i Meksika, kao i o aktivnostima Žena u crnom u Meksiku protiv zločina femicida.

Mleko tuge/ Milk of sorrow, (95 min.), Peru, igrani film o seksualnom nasilju nad ženama tokom unutrašnjeg sukoba između levičarske gerile Svetleća staza/Sendero luminoso i države u Peru.

(Gore navedene dokumentarne filmove producirao je UNIFEM/UN Women, dok je Grupa za video aktivizam ŽuC-a filmove prevela i titlovala).

C) Dokumentarni filmovi o iskustvima ženskih grupa i mreža u vezi sa nasiljem nad ženama, borbom žena za mir i pravdu, feminističkim pristupom pravdi:

Radi se o dokumentarnim filmovima koje su Žena u crnom priredile poslednjih godina (prevod, titlovanje) a filmove o nasilju nad ženama i otporu žena ustupile su nam srodne feminističko-pacifističke grupe i mreže iz Avganistana, Argentine, Gane, Irana, Ruande, Južnoafričke Republike. Dobar deo ovih dokumentarnih filmova su prikazivale grupe u

Mreži ŽuC-a Srbije u okviru zajedničkih edukativnih programa a pre svega radi negovanja i razvijanja feminističkog internacionalizma i solidarnosti. Ukoliko vas zanimaju neki od filmova, rado ćemo ih ustupiti!

D) Dokumentarni filmovi u produkciji Žena u crnom – Grupa za video aktivizam o feminističkom pristupu pravdi, miru, socijalnoj pravdi, feminističko-antimilitarističkom konceptu bezbednosti, itd.

Radi se o dvadesetak dokumentarnih filmova u trajanju od 5 minuta do 45 minuta, a najvećim delom su urađeni u periodu od 2009. do 2011. godine. Dobar deo filmova je preveden i titlovan na engleskom, dok su neki prevedeni i titlovani na italijanskom i španskom. Neke od partnerskih organizacija već koriste u svom edukativnom radu pomenute dokumentarne filmove, a ukoliko vas zanimaju i ostali, molimo vas da nam se i obratite i poslaćemo opsežnu informaciju o njima.

C) Power point prezentacije o pravdi: prikaz institucionalnih mehanizama, inicijativa civilnog društva i feminističkog pokreta – urađeno je u periodu od januara do sada pet (5) power point prezentacija.

Međunarodne institucije pravde (30 min.), pruža osnovne informacije o procesima i mehanizmima tranzicione pravde i međunarodnim institucijama pravde. (Nataša Lambić)

Institucije pravde na nacionalnom nivou – Srbija (30 min.), izjave porodica žrtava zločina u Trnovu, u sklopu genocida u Srebrenici (“Škorpioni”), kao i izjave porodica žrtava zločina u Suvoj Reci, Vukovaru i Zvorniku. Film prenosi reakcije porodica povodom presuda pred Specijalnim sudom u Beogradu. (Nataša Lambić)

Telo žene- bojno polje - seksualni zločini nad ženama (30 min.), prezentacija o najtežim oblicima seksualnim zločinima počinjenih tokom ratova u XX veku. (Miloš Urošević i Marija Perković)

Civilno društvo kreira nove oblike pravde (30 min.), prezentacija o narodnim tribunalima. (Ivana Vitas)

Prezentacija rada Ženskih grupa u svetu (30 min.), o najaktivnijim ženskim grupama koje su do sada organizovale ženske sudove. (Ivana Vitas)

U realizaciji ove aktivnosti je direktno učestvovalo 4 osobe, uz podršku 10 aktivista/kinja Žena u crnom Beograd. (14)

V Obuka/konsultacije za projekcije filmova o feminističkom pristupu pravdi

Sastavni deo aktivnosti na formiranju Ženskog suda za bivšu Jugoslaviju jesu i projekcije dokumentarnih i igranih filmova koji se bave međunarodnim iskustvima ženskih sudova, kao i u vezi sa nasiljem nad ženama, borbom žena za mir i pravdu, feminističkim pristupom pravdi. Osim pažnje pri izboru tema, za obuku/konsultaciju za

projekcije filmova napravljen je i kratak prikaz situacija po zemljama kao i aktivnosti ženskih grupa i mreža u tim zemljama. Konsultacije se organizuju kako bi se aktivistkinje obavestile o različitim kontekstima u državama u kojima se odigralo nasilje, kao i da bi se obučile da međunarodna iskustva povezuju sa lokalnom situacijom.

U ovom periodu održana je jedna obuka/konsultacija u Leskovcu, 08. 12. 2011. godine, u prostorijama organizacije "Žene za mir" (kao partnerskom organizacijom) na kojoj je učestvovalo 9 aktivistkinja.

VI Projekcije dokumentarnih i igranih filmova o pravdi (o institucionalnim mehanizmima pravde, o feminističkom pristupu pravdi)

U ovom periodu organizovani su brojne projekcije igranih i dokumentarnih filmova o institucionalnim mehanizmima pravde, o iskustvima ženskih grupa i mreža u vezi sa feminističkim pristupom pravdi.

U okviru ovogodišnje kampanje 16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama organizovane su trodnevne revije filmova (dokumentarnih i igranih) o različitim vrstama nasilja nad ženama „Od nasilja do otpora“ . Radi se o sledećim filmovima:

„Pronađite ime za to“ i „Femicid u Huarezu“ (već je navedeno)

„Kao da me nema“ – (109 minuta) Juanite Wilson, po romanu Slavenke Drakulić. Drama, irsko viđenje rata u Bosni. Film govori o Samiri, mladoj nastavnici u jednom bosanskom selu, čiji se život iz korena promenio onog dana kada je jedan mladi vojnik nepozvan ušao u njenu kuhinju i rekao joj da se spakuje. Samira time ulazi u novi svet, gde je mir-bajka, i gde nema domova, samo centara, prihvatilišta, radnih logora i logora smrti;

Lov na pravdu (90 minuta) - projekcija igranog filma o Luiz Arbur, tužiteljki Haškog tribunala (ovaj film je već bio uvršten u program edukativnih seminara Ženski sud-feministički pristup pravdi).

Navedeni filmovi su bili organizovani u sledećim gradovima:

Kotor, 25, 26. i 27. novembar: organizacija „Anima“, održano u Palata Bizanti, (20 osoba, 18 žena i 2 muškarca);

Bijelo Polje, 28, 29. i 30. novembar: u sali Redakcija, organizacija NVO „Snažna mama“, prisutne 39 žene;

Podgorica, 28. i 29. novembra i 1. decembra: u organizaciji NVO „Nova“, u prostorijama CGO (Centra za građansko obrazovanje), prisutno 20 osoba (18 žena i 2 muškarca);

Ulcinj, 2, 3. i 4. decembra: organizacija „Artis“, u prostorijama NVO „Artis“, prisutne 32 žene;

Pljevlja, 2, 5. i 7. decembra: organizacija „Bona Fide“, u Sali Skupštine Opštine, prisutne 74 osobe (51 žena i 23 muškarca);

Nikšić, 3, 4. i 5. decembar: organizacija „SOS telefon“, u prostorijama NVO „SOS telefon“, prisutno 30 žena;

Cetinje, 6, 7. i 8. decembar: organizacija Stela, u Sali NVO „7 do 77“, prisutne 26 (20 žena i 6 muškaraca).

U navedenih 7 gradova, na reviji filmova „Od nasilja do otpora“ je učestvovalo **243** osobe (od toga 230 žene i 33 muškarca); reviju je organizovalo 7 lokalnih NVO (sve su gore navedene), za organizaciju ove aktivnosti su bile zadužene osam (8) aktivistkinja: Paula Petričević (Kotor), Sanela Rovčanin (Bijelo Polje), Verica Mirović i Nataša Nelević (Podgorica), Gordana Stanišić (Ulcinj), Sabina Talović (Pljevlja), Dijana Pištalo (Nikšić) i Zorica Jovetić (Cetinje).

Svakog dana, tokom revije održavane su edukativne aktivnosti: o nasilju nad ženama u ratu; o dometima institucionalnih mehanizama za ostvarivanje pravde, o feminističkom pristupu pravdi, sa naglaskom na Ženski sud i diskusija.

Ovaj program je finansijski podržan od UNDP-a i predstavlja deo projekta koji je Anima zajedno sa pomenutih NVO podnela u okviru 16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama. Troškovi ovog programa neće biti uneti u ukupne troškove aktivnosti Ženskog suda, ali ih navodimo budući da su pripremni materijali (filmovi, lifleti, leci...) urađeni u okviru Ženskog suda.

U Beogradu su „Žene u crnom“ organizovale prikazivanje sledećih filmova:

"Mleko tuge", 14. decembra: prisustvovalo je 11 žena.

"Grbavica", 21. decembra: prisustvovalo je 10 žena.

Do sada je u **23** projekcije dokumentarnih i igranih filmova učestvovalo **264** osobe, dok su za naredni period predviđene projekcije u drugim delovima bivše Jugoslavije.

VII Izdavačka aktivnost

A) Ženski sud – feministički pristup pravdi: priručnik, 208 stranica, 4 poglavlja (Ženski sudovi-feministički pristup pravdi; Muški zločini nad ženama i u ratu i u miru; Ženske grupe – organizatorke ženskih sudova/tribunala i Institucionalni pravni sistem i inicijative civilnog društva – tranziciona pravda).

B) Promotivni materijal: Lifleti/leci – trolisti/leci sa osnovnim informacijama o Inicijativi za Ženski sud za bivšu Jugoslaviju, na bhs, albanskom, makedonskom jeziku; o međunarodnim iskustvima ženskih sudova (u svetu i u bivšoj Jugoslaviji);

C) Sveščice: sa osnovnim informacijama o Ženskim sudovima i o feminističkom pristupu pravdi – na jezicima albanskom, bhs, makedonskom.

D) Sveščice: sinopsisi za filmove i kratka informacija o zemljama – događajima:kratak prikaz konteksta, tj. zemalja u kojima dešava nasilje, prikaz aktivnosti ženskih grupa i mreža u zemljama o kojima se u našoj javnosti manje zna. Na taj način odajemo počast i priznanje aktivistkinjama u borbi za pravedan mir, činimo vidljivim ženski otpor u zemljama u kojima su žene izložene drastičnim vidovima nepravdi i nasilja.

E) Omoti za CD: grafičko rešenje sa znakom Ženskog suda za bivšu Jugoslaviju odštampano za potrebe distribucije filmova (u vezi za Ženskim sudom) lokalnim i partnerskim organizacijama, kao i za emitovanja filmova na samim Javnim prezentacijama i aktivnostima koje feministički pristup pravdi približavaju kroz dokumentarne i igrane filmove.

F) Ženska mirovna agenda 2012: bavi se feminističkim pristupom pravdi – rodnom perspektivom teorije i prakse pravde. Agenda za 2012. predstavlja: međunarodna iskustva Ženskih sudova, pitanja kojima se bave, načine organizovanja, metodologiju rada, izazove i domete. U ovom delu su predstavljene i feminističke grupe i mreže organizatorke Ženskih sudova širom sveta; Ženski sud na prostoru bivše Jugoslavije: predstavljene su organizacije koje su pokrenule ovu inicijativu, kao i njihove aktivnosti, naročito Žena u crnom, kao nositeljki programa ka organizovanju Ženskog suda; datumi prikazani u Agendi 2012. odnose se na značajne učinke Ženskih sudova i tribunala, ali i napore unutar institucionalnog pravnog sistema protiv nepravdi, nasilja i zločina nad ženama; sentence navedene u Agendi 2012. održavaju stavove i osećanja učesnica aktivnosti u vezi sa Ženskom sudom, kao i organizatorki međunarodnih ženskih sudova.

Neveni-Neni Kostić (1.8.1968. -21.10.2011.) posvećujemo "Žensku mirovnu agendu 2012"

Nena je bila aktivistkinja „Žena za mir“ Leskovac i Mreže Žena u crnom Srbije, od 1999. godine.

Nena je takođe bila jedna od koordinatorki aktivnosti Ženskog suda i tu je utkala svoju neumornu

aktivističku strast, posvećenost, znanje, solidarnost...

Ženska mirovna agenda 2012. ima 182 stranice, štampana je u 750 primeraka, u nameri da bude distribuirana partnerskim organizacijama iz Inicijativnog odbora za organizovanje Ženskog suda na prostoru bivše Jugoslavije i što većem broju žena i muškaraca, pre svega zainteresovanih za našu aktivnosti u vezi sa organizovanjem Ženskog suda. Agendu za 2012. finansijski su podržale: Mama Cash, Global Fund for Women i Mott Foundation.

U ovoj aktivnosti su učestvovali/e: Biljana Rakočević, Dragan Protić, Đorđe Balmazović, Ivana Vitas, Jovana Dimitrijević, Lino Veljak, Ljiljana Radovanović, Ljupka Kovačević, Marija Perković, Marija Vidić, Miloš Urošević, Nataša Lambić, Nebojša Čović, Saša Kovačević, Snežana Tabački, Staša Zajović, Srđan Veljović, Tamara Kaliterna, Uma Manojlović i Zinaida Marjanović. (20)

VIII Aktivnosti u vezi sa pokretanjem vebajta i dokumentarnog filma:

u toku su na postavljanju vebajta kao i pripreme za produkciju dokumentarnog filma o dosadašnjem toku aktivnosti na organizovanju Ženskog suda na prostoru bivše Jugoslavije. Žene u crnom će predstaviti obe aktivnosti sasatnku IO u februaru 2012. godine.

IX Umetnički angažman u feminističkom pristupu pravdi:

tokom 2011. godine ŽuC je organizovao više aktivističko-umetničkih inicijativa u vezi sa feminističkim pristupom pravdi koje ŽuC odavno razvija i neguje u okviru drugih

programa. Radi se o dugogodišnjoj, kontinuiranoj saradnji sa Dah teatrom, Art klinikom, Škartom. U narednom periodu planiraju se pozorišne predstave, izložbe, performansi u vezi sa organizovanjem Ženskog suda na prostoru bivše Jugoslavije.

X Radni sastanci Inicijativnog odbora Ženskog suda na prostoru bivše Jugoslavije: održano je više radnih sastanaka, a sledeći je planiran za 23, 24. i 25. februar 2012. godine, najverovatnije u Tivtu, Crna Gora. Na ovom radnom sastanku biće predstavljene opsežne analize (kvantitativne i kvalitativne) dosadašnjeg rada. Takođe će biti donete zajedničke odluke o narednim fazama rada.

Tokom 2012. godine biće održani i radni sastanci našeg Inicijativnog odbora sa brojnim organizatoricama međunarodnih ili regionalnih ženskih sudova.

Učesnice dosadašnjih edukativnih aktivnosti pokazale su veliko interesovanje za Ženski sud na prostoru bivše Jugoslavije (za celokupni proces rada i za organizovanje suda); smatraju da Ženski sud treba da se bavi nasiljem i zločinima nad ženama kako tokom rata, tako i nakon rata; smatraju da Ženski sud treba da se bavi kako rodnim tako i strukturnim nasiljem (socijalnim, ekonomskim, političkim...).

U navedenim aktivnostima vezanim za organizovanje Ženskog suda za bivšu Jugoslaviju učestvuje :

104 organizacije civilnog društva aktivno je dalo podršku;

100 gradova iz država bivše Jugoslavije;

1466 učesnica i učesnika;

222 aktivistkinje i aktivisti koji su aktivno učestvovali/i u osmišljavanju, pripremi, realizovanju...

Kvalitativni izveštaj će biti podnet u februaru (23. 24. i 25. februar 2012. godine) na radnom sastanku Inicijativnog odbora. Sastanak će biti održan u Tivtu, ili Kotoru (Crna Gora), a program aktivnosti kao i sve informacije u vezi sa tim, Žene u crnom će vam poslati do kraja januara 2012. godine.

Molimo vas da te datume rezervišete za ovaj izuzetno važan radni sastanak i hvala vam unapred.

Izveštaj priredila Staša Zajović u saradnji sa Ivanom Vitas, Ljiljanom Radovanović, Ljupkom Kovačević, Marijom Perković, Memnunom Zvizdić, Natašom Lambić, Natašom Milanović, Nelom Pamuković, Savkom Todorovskom.

Beograd, 28. 12. 2011.